

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

Keski-Uusimaa

Vastaajatahon virallinen nimi:

Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä, aikuisten mielenterveys-, päihde- ja sosiaalipalvelut
perhekeskuspalvelut

sosiaali- ja kriisipäivystys

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Kimmo Mäkelä

Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä

Sandelininkatu 1, PL 46, 05800 Hyvinkää

050 497 0652

kimmo.makela@keusote.fi

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Ehdotettu sisältö selkiyttäisi sosiaalityön ja terveydenhuollon välistä tehtävänjakoa nykyistä paremmaksi. On kuitenkin edelleen ennakoitavissa, että sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät menevät uudistuksen jälkeenkin edelleen sekaisin ja sitä olisi tarkennettava nyt ehdotettua enemmän. Asiakkaan edun mukaisuus voi olla määritelmänä ongelmallinen erityisesti yksiköissä, joissa tuotetaan sekä sosiaalihuollon, että terveydenhuollon palveluja mikäli eroja ei tunnisteta tai niitä ei ole määritetty. Näissä yksiköissä johtaminen on joka tapauksessa jommankumman, sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön osaamisen ja kontekstin läpileikkaamaa. Yksikön esimiehen osaaminen, kokemus, koulutus jne. voi vaikuttaa asiakkaan edun määrittelyyn sekä päätöksen tekoon ja aiheuttaa näin epätasalaatuisuutta palvelutuotantoon.

Lasten ja nuorten sekä perheneuvolan palvelujen osalta tilanne on sekavampi terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden välillä eikä vaade antaa asiakkaan edun mukaisia palveluita ratkaise tätä kysymystä riittävän tarkasti mielenterveyspalvelun osalta, joiden toteuttaminen on hajautettu useamman eri toimijan työksi eikä perusterveydenhuollon vastuut ole selvät.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Lakimuutos ehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuoltolain 29§ psykososiaalisen tuen tarkoittavan sosiaalityönä ja sosiaaliohjauksen annettavaa tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle. Terveydenhuoltolain 50 b§ ehdotetaan säädettäväksi terveydenhuollon psykososiaalisen tuen tarkoittavan akuuttina kriisityönä annettavaa välitöntä tukea yksilölle, perheelle ja yhteisölle.

Sosiaali- ja terveysministeriön kehittämistyöryhmä antoi vuonna 2019 suosituksen psykososiaalisen tuen järjestämisestä akuuteissa kriisitilanteissa. Psykososiaalinen tuki koostuu akuutista kriisityöstä ja äkillisestä sosiaalityöstä. Akuuttiin kriisityöhön sisältyy henkisen kriisiavun lisäksi tarvittava sosiaalinen tuki-, ja palvelutarpeen arviointi. Nämä työskentelymuodot tukevat toisiaan, eikä niitä ole syytä erottaa toisistaan. Sosiaalipäivystysten rooli on viime vuosina vahvistunut psykososiaalisen tuen järjestämisessä akuuteissa kriisitilanteissa, ja hätäkeskuksesta tulee enenevässä määrin kriisityön tehtäviä sosiaalipäivystyksiin. Tästä johtuen suuri osa sosiaalipäivystyksistä on muutettu, tai ollaan muuttamassa, sosiaali- ja kriisipäivystyksiksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön kehittämistyöryhmä on ehdottanut vuonna 2019, että lakiin psykososiaalisen tuen järjestämisestä tulee kirjata, että sosiaali- ja kriisipäivystystyötä tulisi toteuttaa yhdessä. Psykososiaalisen tuen suosituksissa todetaan, että ” kriisityön rinnalla on huomioitava mahdollinen sosiaalityön tarve arjen tukemisessa ja toimeentulon turvaamisessa”. Tämä toteutuu tällä hetkellä tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sosiaali- ja kriisipäivystysten kriisityön prosesseissa. Sosiaalipäivystystyössä psykososiaalinen tuki liittyy usein esimerkiksi äkillisiin onnettomuustilanteisiin, kuolemantapauksiin, henkirikoksiin tai mahdollisiin suuronnettomuus- ja häiriötilanteisiin.

Ehdotetun muutoksen mukaisesti sosiaalipäivystys toteuttaisi psykososiaalista tukea yhdessä terveydenhuollon kanssa. Keskeisiä psykososiaalisen tuen prosessin etenemisen vaiheita ovat hälytyksen vastaanottaminen, sokkivaiheen tapaaminen, kriisitapaamiset, seuranta ja jälkihoito. Pohdintaa herättää mikä taho terveydenhuollossa kykenee vastaamaan tähän akuuttiluonteiseen psykososiaalisen työskentelyn malliin yhdessä sosiaalihuollon kanssa. Sen sijaan näemme erittäin tärkeänä vahvistaa terveydenhuollon roolia, ja vastuuta jatkohoidossa sitä tarvitsevien asiakkaiden kohdalla, sekä säilyttää sosiaali- ja kriisipäivystyksen rooli vastata kokonaisuudessaan akuutista kriisityön prosessista.

Kriisityö on nopeasti aktivoituvaa, matalan kynnyksen työskentelyä, jossa asiakkaita kohdataan akuutista heidän kodeissaan ja esimerkiksi onnettomuuspaikoilla. Sosiaali- ja kriisipäivystyksissä on viime vuosina vahvasti tehostettu alueellista yhteistyötä ensihoidon ja muiden ensivaiheen toimijoiden kanssa, jotta kriisityön tarjoaminen proaktiivisesti ja lakisääteisesti toteutuisi mahdollisimman tehokkaasti. Terveydenhuollossa hoidon kohteena on yksilö. Psykososiaalinen tuki ja akuutti kriisityö on usein perheiden ja yhteisöjen tukemista, joka on sosiaalihuollon perustehtävien mukaista työskentelyä.

Esityksessä tuodaan esille, että momenttiin lisättäisiin sosiaalipäivystyksille velvoite kiireellisten tilanteiden psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtovastuusta. Suunniteltu säännös kuitenkin käytännössä vastaa jo tällä hetkellä alueellisesti laajasti toteutettua työnjakoa. Tämä lisäys tukee sitä, ettei psykososiaalisesta tuesta ole syytä erotella akuuttia kriisityötä erilliseksi toimintamuodoksi. Suuronnettomuustilanteiden ja sen kaltaisten poikkeus- sekä häiriötilanteiden psykososiaalisen tuen johtaminen rakentuu toimivien päivittäistilanteiden rakenteiden varaan, eikä toimivaa ole se, että poikkeustilanteiden ja päivittäistilanteiden rakenteet eroaisivat vahvasti toisistaan.

Kriisityö vaatii vahvaa perehtyneisyyttä ja erityisosaamista sekä lisäkoulutusta, toteuttaa sitä sitten sosiaalihuollon tai terveydenhuollon ammattilainen. . Sosiaali- ja kriisipäivystyksissä on usein moniammatilliset tiimit, joihin kuuluu sekä sosiaali- että terveydenhuoltoalan korkeakoulutettuja ammattihenkilöitä. Tällä hetkellä kriisityötä tehdään paljolti sosiaalihuollon puolella ja sosiaalihuollon ammattilaisten toimesta. Useilla sosionomeilla ja sosiaalityöntekijöillä on kriisityön lisäkoulutuksia, terapeuttikoulutuksia ja pitkä kokemus kriisityöstä. Lakimuutos veisi tämän osaamisen pois kriisityön asiakkaiden käytöstä.

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely ei ole riittävä lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen osalta, vaan tehtävät ja tavoitteet olisi määriteltävä tarkemmin. Lisäksi lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut saavat liian vähäisen huomion verrattuna aikuisten palveluihin. Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut tulee linjata esitettyä selkeämmin erityisesti tässä tilanteessa, jossa näiden ongelmien esiintyvyys ja monimutkaisuus on ollut kiihtyvässä kasvussa.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perutelut kyllä vastaukselle:

Lasten ja nuorten palvelujen sekä sosiaalihuollon palvelujen järjestäminen tulee huomioida esitettyä vahvemmin.

3 Terveystenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Perusterveydenhuollossa toteutettavaa lasten ja nuorten mielenterveystyötä ja sen vastuita tulisi vahvistaa ja selkeyttää.

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Rahapeliiriippuvuus oli nostettu keskeiseksi muun kuin päihderiippuvuuden alueeksi. Digipelaaminen ja internetin käyttö ovat kuitenkin jatkuvasti vahvasti kasvava osa riippuvuusongelmaa ja olisi näin tunnistettava sekä esitettyä painavammin huomioitava lain uudistamisessa erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työhjoausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kuten jo aiemmin totesimme, lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen osalta perusterveydenhuollon roolia tulisi selkeyttää.

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perustelut kyllä vastaukselle:

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen vahvistamisen lisäksi olisi mahdollisesti syytä tunnistaa, määritellä ja näin vahvistaa lainsäädännön tasolla myös lasten ja nuorten vieroitus- ja päihdehoito sekä kaksois- ja monidiagnoosiasiakkaiden oikeutta saada palveluita tarpeen mukaan myös samanaikaisesti.

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kustannusvaikutukset näyttävät reilusti alimitoitetuilta

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

Lakimuutosten voimaantulo Hyvinvointialueiden aloittamisen kanssa samaan aikaan on ajoitukseltaan varsin huono. On vaara, että muutoksen toteuttaminen kärsii resurssipulasta ja uudistuksen käytännön toteutus kärsii. Työhön ei riitä resursseja tekemään tarvittavia muutoksia.

Lisäksi lakimuutosten vaikutuksia kustannuksiin ei ehditä huomioimaan talousarviovalmistelussa

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

Ok

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

Ok

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

Ok

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Ei kommentteja

Mäkelä Kimmo

Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä - -